

Eskişehir Yerel Basımında Adı Geçen Ticarethanelerin Kent Merkezindeki Dağılımı (1939-1945)

Onur KÖSE¹

Öz

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Eskişehir'in ticari dokusunu ön plana çıkaran bu makale, yerel basına yansıyan reklamlar, ilanlar ve şehir haberleri temel alınarak yazılmıştır. İncelenen yerel basın organları; Kocatepe Gazetesi, Yeni Gazete, Porsuk Gazetesi, Türk'e Doğru Dergisi, Bozkır Dergisi ve Yeşilyurt Dergisi'dir. İkinci Dünya Savaşı hem şehrin ticari hayatını olumsuz etkilemiş, hem de yerel basının yayın hayatında ekonomik sorunlara yol açmıştır. Bütün bu zorluklara rağmen kent merkezinde ticari hayat savaş boyunca devam etmiştir.

Kent merkezinin Köprübaşı Caddesi ve merkez çarşılarında ticarethaneler oldukça yoğundu. Sıcaksular, Taşbaşı, Hamamyolu gibi bölgelerin yanında İstasyon Caddesi, Sakarya Caddesi ve Sivrihisar Caddesi de ticari açıdan faal kalabilmişti. Yerel basın ağırlıklı olarak bu bölgelerdeki ticari faaliyetler hakkında haberler vermişti. Kent merkezindeki ticarethaneler çok çeşitli olmakla birlikte çoğunlukla bakkal, manav, lokanta, kuyumcu, tuhafiyeciler, hırdavat, ayakkabıcı, kahveci, elbiseci ve yerel pazarlardan oluşuyordu. Bunların yanında kırtasiye, demirci, otomobil levazımcısı, depocu, yakıt dükkânı, saatçi, emlakçı gibi işletmeler de kent merkezinde yerini almıştı.

Anahtar Kelimeler: Eskişehir, ticaret, yerel basın, sosyal tarih, yerel tarih.

Distribution of Commercial Establishments Mentioned in Eskişehir Local Press in the City Center (1939-1945)

Abstract

This article, which highlights the commercial texture of Eskişehir during the Second World War, was written based on advertisements, announcements and city news reflected in the local press. Examined local press organs; Kocatepe Newspaper, Yeni Newspaper, Porsuk Newspaper, Türk'e Doğru Magazine, Bozkır Magazine and Yeşilyurt Magazine. The Second World War both negatively affected the commercial life of the city and caused economic problems in the publication life of the local press. Despite all these difficulties, commercial life in the city center continued throughout the war.

In the city center, on Köprübaşı Street and the central bazaars, the commercial establishments were quite dense. In addition to regions such as Sıcaksular, Taşbaşı, Hamamyolu; İstasyon Street, Sakarya Street and Sivrihisar Street were

¹ MA. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe Doktoru Adayı. E-Posta: kose.onur@hbv.edu.tr

also able to remain commercially active. The local press mainly gives news about the commercial activities in these regions. In addition to being very diverse, the business houses in the city center mostly consisted of grocers, greengrocers, restaurants, jewelry, haberdashery, hardware, shoe shops, coffee shops, clothes shops, and local markets. In addition to these, businesses such as stationery, blacksmith, car mechanic, warehouse, fuel shop, watchmaker, real estate agent were also located in the city center.

Keywords: Eskişehir, trade, local press, social history, local history.

1. Giriş

Cumhuriyetin ilan edilmesinden kısa süre sonra Eskişehir il olmuş ve kentleşme süreci hız kazanmıştır. Şehrin kentleşmesiyle aynı doğrultuda ticari faaliyetlerde de bir artış yaşanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Sakarya, Ferahiye gibi caddelerin yanında Köprübaşı Caddesi'nde de ticarethaneler kurulmuştu². 1938 yılına kadar şehirdeki inşaat faaliyetleri artmış, bu süreçte evlerin yanında han, otel, dükkân, garaj, kahvehane, mağaza gibi ticarethaneler de yer almıştır³.

1939 yılında İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte savaşın ekonomik sorunları yavaş yavaş Türkiye'yi ve dolayısıyla Eskişehir'i de etkilemeye başlamıştır. Ekmeğin zaman zaman karneyle verilmesi, bazı gıda maddelerindeki kıtlık, halkın alım gücünün azalması, varlık vergisi, karaborsanın yaygınlaşması gibi etkenler şehrin ticari hayatını olumsuz etkilemiştir.

Eskişehir'in bu dönemdeki ticari hayatı, yerel basında genellikle dükkân sahibinin verdiği reklamlar, ticaret ve sanayi odasının ilanları ve rutin haberlerde geçmektedir. Çalışmada kullanılan yerel gazete ve dergiler Yeni Gazete, Kocatepe Gazetesi, Türk'e Doğru Dergisi, Bozkır Dergisi, Porsuk Gazetesi ve Yeşilyurt Dergisi'nden oluşuyordu.

² Gaye Ertin, *Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1994, s. 30.

³ *Cumhuriyetin 15. Yılında Türkiye*, C.3, Yayına Haz. İzzet Öztoprak vd., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2014, s. 1709.

2. Ticari Hayatın Kent Merkezindeki Dağılımı

2.1. Sakarya Caddesi

Sakarya Caddesi'nin Köprübaşı tarafına yakın kısmında Şen Sokağı'nın 1 numaralı hanesinde Yeni Gazete'nin idarehanesi bulunuyordu⁴. Yeni Gazete o yıllarda Kocatepe Gazetesi ile birlikte Eskişehir'in en önemli yerel gazetelerindendi. Şen Sokağı'nın hemen karşısında Bayat Pazarı'nın iç giyim satılan bir ucu bulunuyordu ki yerel basın bu görüntüden rahatsız olmuş ve pazarın Köprübaşı'na çıkan tarafında yani şehrin en modern merkezinde kirli ve düzensiz iç giyim satılmasını eleştirmişti⁵. Genellikle orta ve fakir kesimin alışveriş yaptığı yer olarak bilinen Bayat Pazarı ile ilgili mevcut bilginin haricinde yerel basında sadece 1944 yılında elbise mesleğiyle uğraşan Hasan Oğuzman'ın dükkânının bu pazarda yer aldığı bilinmektedir⁶. Bu bilgilerin dışında Bayat Pazarı hakkında herhangi bir bilgi gazete ve dergilerde geçmemektedir.

Sakarya Caddesi üzerinde dokuz numaralı hanede kahveci ve çaycı Kadir Aksun'a ait Santral Kırathanesi bulunuyordu⁷. On dört numaralı hanede Behçet Dirit'e ait Yeşilfiçici adında bir lokanta vardı⁸. Lokantanın hemen yanında on altı numaralı hanede Bekir Sarım'ın bakkal dükkânı yer alıyordu⁹. Caddenin yirmi iki numaralı dükkânında Aralık 1945'e kadar Halil Girginer'e ait peynir ve yağ satan bir dükkân bulunmaktaydı. Bu tarihten itibaren dükkân sahibi peynir ve yağ işini bırakıp burada köfteciliğe başlamıştı. Bu dükkân sıradan bir lokanta olmayıp köftenin yanında alkollü içecekler de satıyordu¹⁰. Halil Girginer'in dükkânının karşısında yirmi üç numaralı hanede hırdavat işiyle meşgul İsmet Çubukçu'nun işyeri bulunuyordu¹¹. Hemen karşı sırasında yirmi dört numaralı hanede de Ahmet Sürülü'ye ait bir kasap dükkânı vardı¹². Caddenin yirmi sekiz numarasında Halil İbrahim Tuğral'a ait leblebici dükkânı yer alıyordu¹³. Birkaç hane kuzeyde otuz dört

⁴ *Yeni Gazete*, 6 Ocak 1940, S. 84, s. 1.

⁵ *Yeni Gazete*, "Bayat Pazarındaki Çirkin Halin Önüne Geçemez miyiz" 8 Mayıs 1940, S. 152, s. 1.

⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 1 Aralık 1944, S. 806, s. 2.

⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 12 Eylül 1942, S. 390, s. 2.

⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 2 Ağustos 1944, S. 756, s. 3.

⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 12 Eylül 1942, S. 390, s. 2.

¹⁰ *Porsuk Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

¹¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

¹² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

numarada aşçı İsmail Dinçer'in lokantası bulunuyordu¹⁴. Caddenin giderek şehir merkezinden uzaklaşıp Hayriye Mahallesi'nin bulunduğu kısımlarda yüz kırk üç numaralı hanede Ömer Arslan'ın bakkal dükkânı vardı¹⁵. Yüz altmış altıncı hanede Hüseyin Ertuna'ya ait bir bakkal bulunuyordu¹⁶. Caddenin yüz yetmiş numaralı hanesinde Ali Kalfalı'ya ait bir sebzeçi dükkânı¹⁷, yüz seksen ikinci hanesinde de Hüseyin Şenver'e ait hem bakkal hem de tuhafiyeci dükkânı yer alıyordu¹⁸.

Bunların haricinde Sakarya Caddesi'nde sahibi Halil olan bir bakkal dükkânının bulunduğu ve Mayıs 1940'ta bu dükkânda hırsızlık vakasının yaşandığı gazetede yer almaktadır¹⁹. 1943 yılında sahibi İsmail Çalbaş olan bir pastacının da bu caddede yer aldığı bilgisi yerel basında geçmiştir²⁰. Sakarya Caddesi'ne bağlanan Güney Sokak 11 numaralı hanesinde de mahkukatçı²¹ Osman Oturan'ın dükkânı olduğu bilinmektedir²².

2.2. İstasyon Caddesi

İstasyon Caddesi'nin Akarbaşı taraflarına yakın kısmında 1939 yılında bir numaralı hanede Ali Ulvi Arel'in sahibi olduğu peynir ve sebze dükkânı vardı²³. 1940 yılına gelindiğinde ise buradaki peynir ve sebze dükkânının yerine Necmettin Bayda tarafından işletilen bir bakkalın olduğu görülmektedir²⁴. İstasyon Caddesi'nin seksen yedi numaralı hanesinde Ali Özaydemir'e ait bir fırın bulunmakta idi²⁵. Bu fırın İstasyon Caddesi'nin Hoşnudiye Mahallesi kısmında kalan bölgede idi²⁶. Aynı mahallede seksen dokuz numaralı hanede sebzeçi Abdullah Demirsar'ın dükkânı bulunuyordu²⁷.

¹⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

¹⁵ *Porsuk Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

¹⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

¹⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 10 Temmuz 1944, S. 746, s. 2.

¹⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁹ *Yeni Gazete*, "Bir Hırsızlık Vakası" 7 Mayıs 1940, S. 151, s. 1.

²⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²¹ Yakıt işi ile uğraşan

²² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Haziran 1944, S. 742, s. 2.

²³ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 16 Ağustos 1939, S. 75, s. 2.

²⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4; *Yeni Gazete*, "İlanat", 27 Ocak 1940, S. 87, s. 1.

²⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Haziran 1944, S. 742, s. 2.

²⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁷ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 18 Nisan 1940, S. 132, s. 2.

Caddenin İstasyona yakın kısımlarında da birçok dükkân bulunmaktaydı. Yüz otuz numaralı hanede Şükrü Yukaruç'a ait bakkal ve tütün dükkânı mevcuttu²⁸. Caddenin yüz altmış beşinci numarasında da nakliyat işiyle uğraşan Hasan Tahsin Erpolat'ın ticarethanesi bulunuyordu²⁹. Mustafa Çakır'ın sahibi olduğu Güven Nakliyat da bu caddede idi³⁰. İstasyona yaklaştıkça caddede lokantaların arttığı görülmektedir. İlk olarak yerel basında aşçı ve sütçü olarak belirtilen Veysel Denizal'ın ticarethanesi yüz altmış dokuz numarada yer alıyordu³¹. Hemen ardından yüz yetmiş iki numaralı yerde köfteci İlyas Ferli'nin dükkânı vardı³². Yüz yetmiş dokuzuncu hanede ise aşçı Necip Düzerdik'in sahibi olduğu bir lokanta bulunuyordu. Ancak dükkân sahibi 1944 yılının Ağustos ayından sonra lokanta işini bırakıp araba nakil işiyle uğraşacağını yerel basın vasıtasıyla Eskişehir halkına duyurmuştu³³. Bunlardan başka özellikle 1941 yılında sürekli yerel basına reklam veren "İçkili Lale Lokantası" da İstasyon Caddesi'nde bulunuyordu³⁴. Son olarak İstasyon civarında Necip Çayan'a ait bir de kıraathanenin bulunduğu bilgisi yerel basında mevcuttu³⁵. İstasyon Caddesi'nde ayrıca birçok çeşitli uzmanlıklara ait özel muayenehanelerin ve asri hamamların bulunduğu bilgisi de yerel basında yer almıştı³⁶. Muayenehaneler genellikle caddedeki Sağlık Yurdu'nun sırasında idi.

2.3. Köprübaşı Caddesi

1939 yılında Köprübaşı Caddesi'nin iki numarasında Veli Ulvi Başat'a ait İzmir Pazarı bulunuyordu. Burada ağırlıklı olarak kırtasiye, fotoğraf ve kitap ticareti

²⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²⁹ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 6 Eylül 1940, S. 274, s. 2.

³⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 21 Mart 1939, S. 71, s. 4.

³¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

³² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

³³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3;

Kocatepe Gazetesi, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

³⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Lale İçkili Lokanta", 12 Ağustos 1941, S. 278, s. 2.

³⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

³⁶ *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Röntgen Mütahassısı", 20 Ocak 1940, S. 86, s. 2; *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Bevliye Mütahassısı", 6 Ocak 1940, S. 86, s. 2; *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Bevliye Mütahassısı", 20 Ocak 1940, S. 86, s. 2; *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Bevliye Mütahassısı", 27 Ocak 1940, S. 87, s. 2; *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Bevliye Mütahassısı", 3 Şubat 1940, S. 88, s. 3; *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Bevliye Mütahassısı", 10 Şubat 1940, S. 89, s. 4; *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Bevliye Mütahassısı", 13 Mart 1940, S. 96, s. 2; *Yeni Gazete*, "Birinci Sınıf Bevliye Mütahassısı", 14 Mart 1940, S. 97, s. 2.

yapılıyordu³⁷. İzmir Pazarı 1944 yılında faal olarak görülse de 1943 yılında pazarın bulunduğu yerde farklı bir işletme yer almaktaydı. Bu işletme, Hikmet Özgür'e ait Motor-Makine-Radyo ticarethanesi idi³⁸. Muhtemelen İzmir pazarı 1943'ten önce aynı caddenin farklı bir bölgesine taşınmıştı. Caddenin üçüncü numarasında Şükrü Yalçın ve Arif Alp'in sahibi olduğu Otomobil-Radyo-Elektrik ticarethanesi bulunuyordu³⁹. Aynı bölgede baharat, tuz ve kahve işlerini yapan İbrahim Erden ve İsa Heperden'in ticarethanesi yer alıyordu⁴⁰. Köprübaşı Caddesi'nin on bir numaralı yerinde Selim Kanbulut'un lokantası vardı⁴¹. Caddenin on ikinci numarasında, köprü'nün üstünde Güzelış Basımevi yer alıyordu⁴². Güzelış Matbaası'nın bitişiğinde, aynı zamanda Porsuk Otel'i'nin de altında Şekersoy pasta ve bisküvi dükkânı yer almaktaydı⁴³. Aynı yerde İsmail Tezver'e ait Milli Piyango gişesi vardı⁴⁴. Porsuk Otel'i'nin civarında Sizin Sinema ve Doktor Hikmet Kara'nın muayenehanesi de yer almaktaydı⁴⁵. Caddenin on beşinci numarasında Emin Aykat'ın kırtasiye dükkânı vardı⁴⁶. Köprübaşı Caddesi'nin on sekiz numarasında Mehmet Ali Sarar'a ait tuhafiye ve hırdavat dükkânı yer alıyordu⁴⁷. Hemen yanında yirmi numaralı hanede de Mehmet Uzcan'ın tuhafiye ve hırdavat dükkânı vardı⁴⁸. Bu iki tuhafiye dükkânının civarında da Kadir Candemir'in işlettiği Erkekler Hamamı bulunuyordu⁴⁹. Yirmi yedi numarada Bekir Tekin'in sebze ve tütün satan yeri⁵⁰, otuz üçüncü numarada da Nuri Köseoğlu'nun elbise ve tuhafiye dükkânı yer alıyordu⁵¹. Köprübaşı'nda Demirtaş Caddesi'nin elli altı numarasında hırdavat, boya, zücaciye ve soba işleriyle uğraşan

³⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "İzmir Pazarı", 15 Mart 1939, S. 70, s. 4; *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Haziran 1944, S. 742, s. 2.

³⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Makine Motor Radyo", 7 Ekim 1943, S. 535, s. 2.

³⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 16 Şubat 1943, S. 434, s. 4.

⁴⁰ *Türk'e Doğru Dergisi*, "İsa Heperden ve İbrahim Erden", Mart 1945, S. 1, s. 19; *Türk'e Doğru Dergisi*, "İsa Heperden ve İbrahim Erden", Nisan 1945, S. 2, s. 19.

⁴¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

⁴² *Porsuk Gazetesi*, "Güzelış Basımevi" 28 Aralık 1945, S. 1, s. 2.

⁴³ *Porsuk Gazetesi*, "Şekersoy" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

⁴⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Milli Piyango Gişesi", 3 Ocak 1939, S. 151, s. 3.

⁴⁵ *Yeni Gazete*, "Doktor", 16 Mart 1940, S. 99, s. 2.

⁴⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

⁴⁷ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 18 Nisan 1940, S. 132, s. 2.

⁴⁸ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 18 Nisan 1940, S. 132, s. 2.

⁴⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 21 Ocak 1939, S. 56, s. 3.

⁵⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

⁵¹ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 7 Haziran 1939, S. 55, s. 2.

Mehmet Erdemir'in ticarethanesi vardı⁵². Caddenin altmış altıncı hanesinde de Abdurrahman Eral'ın saatçi dükkânı bulunuyordu⁵³. Köprübaşı Caddesi Boğu Sokak numara yirmide İsmail Hakkı Salkın'ın tuhafiyeye dükkânı yer alıyordu⁵⁴. Aynı sokakta Arif Çoner'e ait elektrik ve hırdavat dükkânı da vardı⁵⁵.

Bunların yanında Köprübaşı'nda olan ve yerel basında cadde numarası belirtilmemiş birçok işletme de vardı. 1940 yılında Ali Haydar'a ait bir şeker imalathanesi bulunuyordu. Yerel basındaki habere göre şehirde Porsuk nehrinin taşması sonucu bir sel felaketi yaşanmış ve bu imalathane de selden zarar görmüştü⁵⁶. Şeker imalathanesinden başka yerel basında adı sıklıkla geçen Ömer Lütfi Eczanesi de Köprübaşı'nda idi⁵⁷. Mecit ve Nuri Şemşik'in kahve dükkânı⁵⁸, İsmail Yetişen'in Merkez Kırathanesi⁵⁹, Süleyman ve Sadık Tısıq'ın manav dükkânı⁶⁰ da Köprübaşı'nda bulunuyordu. Bir hırsızlık vakasıyla yerel basında adı geçen mağdur İsmail Uslu'ya ait kırtasiye mağazası da Köprübaşı Caddesi'nde yer almaktaydı⁶¹. Mazhar Özbil'e ait piyango salonu⁶², Abdullah Yükselay'a ait kasap dükkânı⁶³, Ali Seyfi Barutçu'ya ait Porsuk Kırathanesi⁶⁴ ve Muharrem Gösteren'e ait bir sinema da Köprübaşı'nda idi⁶⁵. Köprübaşı'nda bulunan Bozan Oteli'nde de bazı ticarethaneler yer alıyordu. Bunlardan birisi, otelin alt kısmında Cam ve Teneke işiyle uğraşan Mehmet Emin Ünüver'in dükkânıydı⁶⁶. Diğerleri de otelin içerisinde sadece tüccar olarak anılan ve ne iş yaptığı yerel basında belirtilmeyen Saffet Aydan'ın bir işletmesiydi⁶⁷. Yine Köprübaşı'nda olduğu bilinen ama hangi sırada yer aldığı belirtilmemiş ticarethanelerden birisi de Hasan Alanya'ya ait "Binbir Çeşit

⁵² *Türk'e Doğru Dergisi*, "Mehmet Erdemir", Mart 1945, S. 1, s. 20; *Türk'e Doğru Dergisi*, "Mehmet Erdemir", Nisan 1945, S. 2, s. 20.

⁵³ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

⁵⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

⁵⁵ *Porsuk Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

⁵⁶ *Yeni Gazete*, "Çöken İmalathane", 11 Mart 1940, S. 94, s. 1.

⁵⁷ *Yeni Gazete*, "Pazar Günü Nöbetçi Eczane", 22 Nisan 1939, S. 42, s. 2.

⁵⁸ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 8 Temmuz 1939, S. 64, s. 2.

⁵⁹ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 7 Haziran 1939, S. 55, s. 2.

⁶⁰ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 22 Nisan 1939, S. 42, s. 2.

⁶¹ *Yeni Gazete*, "Mağazayı mı Soyduklar" 9 Mayıs 1940, S. 153, s. 2.

⁶² *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

⁶³ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

⁶⁴ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

⁶⁵ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

⁶⁶ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

⁶⁷ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Haziran 1939, S. 58, s. 2.

Mağaza” dükkânı idi⁶⁸. Eskişehir’in yerel basımında sürekli reklam veren İmren Lokantası da Köprübaşı Caddesi’nde bulunuyordu⁶⁹. Köprübaşı’nda Faruk Şükrü Yersel’e⁷⁰ ait Sakarya Matbaası⁷¹ vardı. Caddenin köprü üstünde kalan kısmında Hikmet İnceler’in terzi dükkânı yer alıyordu. Bu dükkân 1944 yılında tuhafiyeye ve kürk işlerine yönelmişti⁷². Park Otel de Köprübaşı’nda, Halkevi binasının⁷³ karşısında idi⁷⁴.

2.4. Sivrihisar Caddesi

Sivrihisar Caddesi’nin Köprübaşı kısmında, bir numaralı hanede İsmail Yetim’in kasap dükkânı mevcuttu⁷⁵. Cadede, Halkevi binasının altında “Ses Işık Kitap Gazete Mecmua” ticarethanesi bulunuyordu⁷⁶. Halkevi’nin karşısında ise on bir numaralı hanede Yakup Sütgöloğulları’na ait “Halk Kasabı” vardı⁷⁷. Bu kasap dükkânının yerel basında sıkça reklam verdiği görülmektedir. Bundan sonra sırasıyla on dört numarada müteahhit Rıza Alsan’ın yeri⁷⁸, otuz altı numarada Kadir Yelkovan ve Ahmet Tüfek’e ait hırdavat ve inşaat dükkânı⁷⁹, kırk dört numarada otomobil ve radyo ticareti yapan bir dükkân⁸⁰, altmış iki numarada Mustafa Necati Dural’ın Adana Pazarı⁸¹ isminde ticarethanesi⁸², Yüceler Sokak bitişiğinde ayakkabıcı dükkânı⁸³, yetmiş altı numarada Halim Gürgenci’nin kereste dükkânı⁸⁴, yüz yedi

⁶⁸ *Kocatepe Gazetesi*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 21 Mart 1939, S. 71, s. 4.

⁶⁹ *Kocatepe Gazetesi*, “İmren Lokantası”, 16 Ağustos 1939, S. 114, s. 4.

⁷⁰ Aynı zamanda Kocatepe Gazetesi’nin de sahibi.

⁷¹ *Kocatepe Gazetesi*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 16 Ağustos 1939, S. 115, s. 4.

⁷² *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

⁷³ Bugünkü İş Bankası’nın yanı.

⁷⁴ *Yeni Gazete*, “Park Otel”, 12 Mart 1940, S. 95, s. 2; *Yeni Gazete*, “Park Otel”, 13 Mart 1940, S. 96, s. 2; *Yeni Gazete*, “Park Otel”, 14 Mart 1940, S. 97, s. 2.

⁷⁵ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

⁷⁶ *Yeni Gazete*, “Ses Işık”, 17 Şubat 1940, S. 90, s. 4.

⁷⁷ *Bozkır Dergisi*, “Dikkat Halk Kasabı”, 5 Haziran 1944, S. 1, s. 19; *Bozkır Dergisi*, “Halk Kasabı”, 20 Haziran 1944, S. 2, s. 19; *Bozkır Dergisi*, “Halk Kasabı”, 20 Temmuz 1944, S. 3, s. 18; *Kocatepe Gazetesi*, “Köprübaşı Halk Kasabı”, 21 Ocak 1939, S. 56, s. 4; *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3; *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

⁷⁸ *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 16 Ağustos 1939, S. 75, s. 2.

⁷⁹ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 23 Haziran 1940, S. 199, s. 2.

⁸⁰ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 16 Şubat 1943, S. 434, s. 3.

⁸¹ Burası hem bakkal hem züccaciye hem de hırdavat dükkânı olarak geçmektedir.

⁸² *Türk’e Doğru Dergisi*, “Adana Pazarı”, Mart 1945, S. 1, s. 20; *Türk’e Doğru Dergisi*, “Adana Pazarı”, Nisan 1945, S. 2, s. 20.

⁸³ *Yeni Gazete*, “Bir çocuk otomobil altında can verdi”, 6 Nisan 1940, S. 120, s. 1.

⁸⁴ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

numarada Mehmet Köroğlu'nun ticarethanesi⁸⁵, yüz on altı numarada Afyonlu Mehmet Şapçı'nın demir, kereste ve araba ticaretini yaptığı işletme⁸⁶, yüz yirmi numarada Yusuf Aykut'un araba, demir ve kereste dükkânı⁸⁷ bulunmaktaydı. Caddenin doğusuna gittikçe ticarethaneler de devam ediyordu.

Sivrihisar Caddesi'nin yüz otuz yedinci hanesinde Hüseyin Hoşkasap'ın kasap dükkânı⁸⁸, yüz elli dokuz numarada Mustafa Ketenci'nin çivi imal yeri⁸⁹, yüz altmış altı numarada Mehmet Bayraktar'ın sahibi olduğu nakliyat dükkânı⁹⁰, yüz yetmiş bir ve yüz yetmiş yedi numarada Şevki Uğurluel'in "Metin Kundura-Dikimevi" işletmesi⁹¹, yüz doksan sekiz numarada Rahman Malalalı'nın bakkal dükkânı⁹², iki yüz otuz bir numarada Aziz Hoşcan'ın bakkal dükkânı⁹³, iki yüz otuz altı numarada Recep Şeber'in bakkal dükkânı⁹⁴, iki yüz altmış üç numarada İlyas Saraç'ın lokantası (ki sonrasında dokumacılık ile uğraşacak)⁹⁵, iki yüz yetmiş üç numarada Mehmet Taşkiran'ın "Cumhuriyet Kiraathanesi"⁹⁶ bulunuyordu.

Yerel basında Sivrihisar Caddesi'nde olan ama hangi numarada olduğu belirtilmemiş ticarethaneler de vardı. Hüseyin Avni Gökay'ın tütün dükkânı⁹⁷, Hamdi Erman'ın⁹⁸ ve Sadık Doğan'ın⁹⁹ otomobil gereçleri satış yeri, demir ve hırdavat işiyle meşgul Mehmet Yelkovan'ın ticarethanesi¹⁰⁰, Ahmet ve Abdi Soyoğul'un Oteli¹⁰¹, Afyonlu Haydar Sarı Ali'nin Ferah Oteli¹⁰², Mehmet Kayılı'nın hanı¹⁰³, H. Abdullah'ın lokantası¹⁰⁴, Mehmet Feyzi'ye ait yumurtacı dükkânı¹⁰⁵

⁸⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

⁸⁶ *Türk'e Doğru Dergisi*, "Afyonlu Mehmet Şapçı", Haziran 1945, S. 4, s. 20.

⁸⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

⁸⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 12 Eylül 1942, S. 390, s. 2.

⁸⁹ *Bozkır Dergisi*, "Mustafa Ketenci", 20 Temmuz 1944, S. 3, s. 18.

⁹⁰ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 20 Mart 1940, S. 103, s. 2.

⁹¹ *Bozkır Dergisi*, "Metin Kundura Dikimevi", 15 Eylül 1944, S. 4, s. 19; *Bozkır Dergisi*, "Metin Kundura Dikimevi", 1 Ekim 1944, S. 5, s. 17; *Bozkır Dergisi*, "Metin Kundura Dikimevi", 29 Ekim 1944, S. 6, s. 17; *Bozkır Dergisi*, "Eskişehir Halkına", 5 Haziran 1944, S. 1, s. 19; *Bozkır Dergisi*, "Eskişehir Halkına", 20 Haziran 1944, S. 2, s. 20.

⁹² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 10 Temmuz 1944, S. 746, s. 2.

⁹³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 7 Temmuz 1944, S. 745, s. 2.

⁹⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

⁹⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 1 Aralık 1944, S. 806, s. 2.

⁹⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

⁹⁷ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 18 Nisan 1940, S. 132, s. 2.

⁹⁸ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 16 Ağustos 1939, S. 75, s. 2.

⁹⁹ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 29 Nisan 1939, S. 44, s. 2.

¹⁰⁰ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 13 Mayıs 1939, S. 48, s. 2.

¹⁰¹ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 28 Temmuz 1940, S. 234, s. 2.

¹⁰² *Kocatepe Gazetesi*, "Ferah", 17 Şubat 1939, S. 62, s. 4.

¹⁰³ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 21 Şubat 1939, S. 63, s. 4.

¹⁰⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 21 Şubat 1939, S. 63, s. 4.

¹⁰⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 21 Şubat 1939, S. 63, s. 4.

bulunmaktaydı. Bunlardan başka hem yeri hem de dükkân sahibinin belirtilmediği bir kiremitçi¹⁰⁶, kıraathane¹⁰⁷ ve bir de hırdavatçı¹⁰⁸ vardı.

2.5. Hamamyolu Caddesi

Hamamyolu Caddesi Çarşı Camii karşısında on dört numaralı hanede Hasan Alanyalı'ya ait mağaza bulunuyordu¹⁰⁹. Çarşı Camii civarında ayrıca Ali Ulvi Özer'in tuhafiyeye dükkânı¹¹⁰ ve Çarşı Camii Caddesi'nde Sadık Uygun'un manifaturacı dükkânı bulunuyordu¹¹¹. Hamamyolu Caddesi'nin elli iki numarasında Ömer ve Mehmet Basmacı'nın manifaturacı dükkânı vardı¹¹². Altmış iki numaralı yerde İbrahim Zeytun'un bakkalı¹¹³, yetmiş numarada da Mehmet Durukan'ın Alçık Hamamı vardı¹¹⁴. Bunlardan başka caddede Mehmet Doğuş'un terzi dükkânı¹¹⁵, Ali Galip Yarar'ın tuhafiyeye dükkânı¹¹⁶ ve bir adet de sahibi belirtilmemiş gazozcu¹¹⁷ yer alıyordu.

2.6. Şehir Merkezindeki Çarşılar

Eskişehir'de o yıllarda çarşı ya da pazar caddesi ve çarşı adı verilen büyük işletmeler sayı olarak oldukça fazla idi. Bunlardan bir tanesi Demirciler Çarşısı yahut Demirciler Caddesi idi. Bu çarşının doksan beşinci numarasında ayakkabıcı Akdem Özenli'nin dükkânı bulunuyordu¹¹⁸. Yüz üç numarada sahibinin Mustafa Yılmaz olduğu başka bir ayakkabıcı dükkânı daha vardı¹¹⁹. Yüz on iki numaralı yerde Ahmet Korun'un bakır ticarethanesi¹²⁰, yüz yirmi iki numarada Rahime Çingil'in ayakkabı

¹⁰⁶ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹⁰⁷ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹⁰⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Satılık Mağaza", 24 Mart 1943, S. 444, s. 2.

¹⁰⁹ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 27 Ocak 1940, S. 87, s. 1.

¹¹⁰ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹¹¹ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 18 Nisan 1940, S. 132, s. 2.

¹¹² *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 23 Haziran 1940, S. 199, s. 2; *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Mart 1943, S. 446, s. 2.

¹¹³ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹¹⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹¹⁵ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 6 Mayıs 1939, S. 46, s. 2.

¹¹⁶ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 13 Mayıs 1939, S. 48, s. 2.

¹¹⁷ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 22 Haziran 1940, S. 198, s. 2.

¹¹⁸ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹¹⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

¹²⁰ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 27 Haziran 1940, S. 203, s. 2.

dükkânı¹²¹, yüz kırk ikide de İbrahim Bayram'ın kalay dükkânı bulunmaktaydı¹²². Demirciler Caddesi'nde tam olarak yeri belirtilmemiş, ancak yerel basında adı geçmiş bazı ticarethaneler de bulunuyordu. Rahmi Eğilmez'in ayakkabı dükkânı¹²³, Hamdi ve Ali Gürcanlı'nın "Yeni Dünya Kavaf" işletmesi¹²⁴, Abdülaziz Sandıkçı'nın bakır ticarethanesi¹²⁵, Ahmet Şülener'in semer dükkânı¹²⁶ ve bir de Singer Dikiş Mağazası¹²⁷ vardı.

Demirciler Caddesi'nden başka Eskişehir'de bulunan çarşılardan birisi de Tahıl Caddesi¹²⁸ idi. Tahıl Caddesi'nin dokuz numaralı hanesinde İsmail Türkkan'ın helvacı ve peynirci dükkânı yer alıyordu¹²⁹. On üç numarada Hasan Tahsin Ekmekçioğlu'nun çimento ve kömür işletmesi bulunmaktaydı¹³⁰. Caddenin on dokuz numaralı hanesinde ise Enver Erşan'a ait kasap dükkânı¹³¹, yirmi numaralı hanesinde de Çakır Erden'in bakkalı yer alıyordu¹³². Otuz numarada İsmail Köklü'nün ticarethanesi bulunuyordu¹³³. Caddenin otuz sekiz numarasında da Hüsnü Fırat'ın bakkal dükkânı vardı¹³⁴. Kırk numarada da Aziz Zeytinoğlu'nun lületaşı dükkânı yer almaktaydı¹³⁵. Tahıl Caddesi'nin Bekçür Sokağı'nda yirmi altı numaralı hanede Halil Yasin'in tahıl ticarethanesi vardı¹³⁶. Tahıl Caddesi'nde yeri tam olarak belirtilmemiş, ancak yerel basında adı geçmiş ticarethaneler de mevcuttu. Zeytinoğlu Hanı¹³⁷, İbrahim Katırcıoğlu'nun buğday dükkânı¹³⁸, Mehmet Yazıcı ve Rüştü Yazıcı'nın

¹²¹ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹²² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹²³ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 31 Mayıs 1939, S. 53, s. 2.

¹²⁴ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 24 Şubat 1940, S. 91, s. 5; *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 2 Mart 1940, S. 92, s. 3.

¹²⁵ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹²⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

¹²⁷ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 1; *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 21 Şubat 1939, S. 63, s. 4.

¹²⁸ Tahıl Caddesi bazen Tahıl Caddesi, bazen Tahıl Pazarı bazen de Zahir Pazarı olarak geçmekte ve günümüzde tam olarak Reşadiye Camisi ile Vilayet binası arasına tekabül etmektedir.

¹²⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹³⁰ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 18 Nisan 1940, S. 132, s. 2.

¹³¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹³² *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 19 Nisan 1940, S. 133, s. 2.

¹³³ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 8 Eylül 1940, S. 276, s. 2.

¹³⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2.

¹³⁵ *Türk'e Doğru Dergisi*, "Aziz Zeytinoğlu", Mart 1945, S. 1, s. 20; *Türk'e Doğru Dergisi*, "Aziz Zeytinoğlu", Nisan 1945, S. 2, s. 20.

¹³⁶ *Porsuk Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

¹³⁷ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 22 Nisan 1939, S. 42, s. 2.

¹³⁸ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1939, S. 77, s. 2.

hırdavatçısı¹³⁹, Kadir Özduvar'ın un dükkânı¹⁴⁰ bu ticarethanelerdendi. Yerel basında sıklıkla reklamının yapıldığı Zeki Aral'a ait Dimnit Şarapları'nın imal yeri de bu caddede idi¹⁴¹. Bunlardan başka Hakkı Oğuz'un tahıl ve hububat dükkânı¹⁴², Mehmet Pektöre ve Kamil Kurşungöz'ün hırdavat dükkânı¹⁴³, İbrahim Mısırlıoğlu'nun tahıl ticarethanesi¹⁴⁴ ve bir de çuval tüccarı¹⁴⁵ yer almaktaydı.

Bunlardan başka adı sıklıkla geçen Manifaturacılar Caddesi de kent merkezindeydi. Taşbaşı yakınlarında bulunan Manifaturacılar Caddesi'nin sekiz numarasında Nuri Civan'ın sahibi olduğu bakır dükkânı bulunuyordu¹⁴⁶. Aynı caddenin yirmi iki numarasında Kerim Gökay ve Nurettin Gökay'ın manifatura dükkânı yer alıyordu¹⁴⁷. Otuz beşinci numarada Ahmet Duran'ın saat dükkânı vardı. Ancak Mayıs 1940 itibariyle saatçiliği bırakmıştı¹⁴⁸. Altmışaltı numarada da tuhafiyeci bulunuyordu¹⁴⁹. Bunlardan başka Manifaturacılar Caddesi'nde olup da yerel basında tam yeri belirtilmemiş bazı dükkânlar da vardı. Ahmet Sefili'nin helva dükkânı¹⁵⁰, İbrahim Ener'in tuhafiyecisi¹⁵¹ ve bir de Ethem Yürüten'in saat dükkânı¹⁵² bu caddede yer alıyordu. Manifaturacılar Caddesi'nin bir kolu olan Arpat Sokak da Eskişehir'in ticari faaliyetlerinin yoğun olduğu bir yerdi. Bu sokağın on iki numarasında Zeki Erşen'in elbise dükkânı¹⁵³, altmış birinci numarada Abdurrahman Şeref Alanyalı'nın kırtasiye ve tuhafiyeci dükkânı¹⁵⁴, altmış üç numaralı yerde de

¹³⁹ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 13 Haziran 1940, S. 189, s. 2.

¹⁴⁰ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹⁴¹ *Porsuk Gazetesi*, “Isparta ve Dimnit Şarapları” 28 Aralık 1945, S. 1, s. 2; *Porsuk Gazetesi*, “Isparta ve Dimnit Şarapları” 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2; *Porsuk Gazetesi*, “Isparta ve Dimnit Şarapları” 31 Aralık 1945, S. 3, s. 2; *Bozkır Dergisi*, “Dimnit”, 5 Haziran 1944, S. 1, s. 19; *Bozkır Dergisi*, “Dimnit”, 20 Haziran 1944, S. 2, s. 20; *Bozkır Dergisi*, “Dimnit”, 20 Temmuz 1944, S. 3, s. 18.

¹⁴² *Türk'e Doğru Dergisi*, “Hakkı Oğuz Mart 1945, S. 1, s. 20; *Türk'e Doğru Dergisi*, “Hakkı Oğuz”, Nisan 1945, S. 2, s. 20.

¹⁴³ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 20 Aralık 1939, S. 149, s. 2.

¹⁴⁴ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2.

¹⁴⁵ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2.

¹⁴⁶ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁴⁷ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 13 Mart 1943, S. 441, s. 2.

¹⁴⁸ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 28 Mayıs 1940, S. 173, s. 2.

¹⁴⁹ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 17 Temmuz 1940, S. 223, s. 2.

¹⁵⁰ *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 29 Nisan 1939, S. 44, s. 2.

¹⁵¹ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 8 Temmuz 1939, S. 64, s. 2.

¹⁵² *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹⁵³ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Haziran 1944, S. 742, s. 2.

¹⁵⁴ *Türk'e Doğru Dergisi*, “Abdurrahman Şeref Alanyalı”, Mart 1945, S. 1, s. 19; *Türk'e Doğru Dergisi*, “Abdurrahman Şeref Alanyalı”, Nisan 1945, S. 2, s. 19.

1940'ta Ali İyidirli'nin deri dükkânı¹⁵⁵, 1945'te de Cemil İyidirli'nin kavaf işletmesi bulunuyordu¹⁵⁶.

Eskişehir'de bulunan çarşılarından biri olan Mısır Çarşısı da ticari açıdan oldukça faal idi. Mısır Çarşısı ağırlıklı olarak manifaturacılarından oluşuyordu¹⁵⁷. Abdurrahman Töre'ye ait manifatura dükkânı¹⁵⁸, Faik Aşıcı'ya ait manifaturacı¹⁵⁹, Recep Kanışkan ve Zeynel Karagöz'e ait manifatura dükkânı¹⁶⁰, Hasan Rıza ve Ali Rıza'ya ait manifaturacı¹⁶¹, Ali Rıza Heper'in manifatura dükkânı¹⁶² ve Hasan Tahsin'in manifatura dükkânı¹⁶³ bu çarşıda idi. Bunların yanında Mısır Çarşısı civarında Kırmızı Sokak'ta da Selim Durmaz'ın manifatura dükkânı yer alıyordu¹⁶⁴.

Eskişehir ticari hayatının en önemli bölgelerinden birisi olan Taşbaşı'nda Mazhar Doğan'ın bakkal dükkânı¹⁶⁵, İsmail Karamanlı'nın lastik tamir yeri¹⁶⁶, Rüştü Yazıcı ve Hüsnü Fırat'ın Tali Kolektif Şirketi¹⁶⁷, Hamdi Aytaç ve Mehmet Nur Erdemir'in pirinç dükkânı¹⁶⁸, Hüsnü Fırat ve Rüştü Yazıcı'nın hırdavat ticarethanesi¹⁶⁹, Zeki Meriçli'nin bakkalı¹⁷⁰ yer alıyordu.

Eskişehir çarşılarının merkezinde İnci Sokak ve Kuyumcular Çarşısı adı verilen bir çarşı yer almaktaydı. Burası da kalabalık cazibe merkezlerinden birisiydi. Kuyumcular Çarşısı'nın on sekizinci numarasında Ömer Fevzi Özten'in kuyumcu dükkânı¹⁷¹, otuz numarada Yakup Ayzeren'in saatçi ve kuyumcu dükkânı¹⁷², kırk

¹⁵⁵ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 25 Mayıs 1940, S. 170, s. 2.

¹⁵⁶ *Türk'e Doğru Dergisi*, "Cemil İyidirli", Mart 1945, S. 1, s. 19; *Türk'e Doğru Dergisi*, "Cemil İyidirli", Nisan 1945, S. 2, s. 19.

¹⁵⁷ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 22 Haziran 1940, S. 198, s. 2; *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 22 Haziran 1940, S. 198, s. 2.

¹⁵⁸ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹⁵⁹ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 6 Eylül 1940, S. 274, s. 2.

¹⁶⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Şubat 1939, S. 62, s. 3.

¹⁶¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Şubat 1939, S. 62, s. 3.

¹⁶² *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 21 Şubat 1939, S. 63, s. 4.

¹⁶³ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 22 Mayıs 1940, S. 166, s. 2.

¹⁶⁴ *Porsuk Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2; *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

¹⁶⁵ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 24 Mayıs 1939, S. 51, s. 2.

¹⁶⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

¹⁶⁷ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 6 Ocak 1940, S. 84, s. 2.

¹⁶⁸ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 23 Haziran 1940, S. 199, s. 2.

¹⁶⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 3 Ocak 1939, S. 151, s. 3.

¹⁷⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁷¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Kuyumcu", 7 Ekim 1943, S. 535, s. 2.

¹⁷² *Bozkır Dergisi*, "Lonjin", 20 Haziran 1944, S. 2, s. 19; *Türk'e Doğru Dergisi*, "Lonjin", Mayıs 1945, S. 3, s. 19; *Kocatepe Gazetesi*, "Lonjin Saatleri Geldi", 7 Ekim 1943, S. 535, s. 2.

ikide Mehmet Salih Örnekal'ın kuyumcusu¹⁷³, elli numarada da Zeynel Abidin Çatıç ile Bekir Çolpan'ın yorgan ticarethanesi bulunuyordu¹⁷⁴. Ayrıca bu çarşı civarında Bekçür Sokak'ta Refik İşibal'ın yün dükkânı da yer almaktaydı¹⁷⁵.

Kunduracılar Çarşısı da Eskişehir'in önemli ticari bölgelerindendi. Bu çarşıda doksan beş numarada Naci Özenli'nin ayakkabı dükkânı yer alıyordu¹⁷⁶. Bundan başka yerel basına yansıdığı kadarıyla bu çarşıda bir de “Güven Kundura Mağazası” da bulunuyordu¹⁷⁷.

Burada bahsedilen çarşıların tam ortasında kalan ancak Banka Caddesi olarak anılan faal bir ticaret merkezi de vardı. Banka Caddesi'nin iki numaralı hanesinde Osman Saltugun'un bakkalı yer alıyordu¹⁷⁸. Caddenin on yedinci sırasında Mehmet Güteryüz'ün elbise dükkânı¹⁷⁹, otuz iki numarada Arif Oğuz'un yerli mallar pazarı¹⁸⁰, pazarın hemen karşısında Hakkı Üçer'in manifatura dükkânı bulunmaktaydı¹⁸¹. Bunlardan başka tam yeri belli olmayıp Banka Caddesi'nde olan işletmeler de vardı. Hamit Ölçen'in manifatura dükkânı¹⁸², Abdullah ve Mustafa Dingç'in elbise dükkânı¹⁸³, Mehmet Emin Pak'ın sahibi olduğu manifatura ticarethanesi¹⁸⁴, bir de Ahmet Ertiş'in elbise dükkânı bu caddede yer alıyordu¹⁸⁵.

Eskişehir'in o yıllarda Tuz Pazarı olarak bilinen yeri, bugünkü Büyükşehir Belediye binasının arka tarafında kalan kısımdır. Yerel basın, Tuz Pazarı esnafı ile ilgili haberleri verirken çok az cadde numarası kullanmıştır. Sadece pazarın yüz altmış altıncı sırasında han ve kahve işleten Hasan Aksoy'un ticarethanesi (aynı zamanda eski pirinç hanı)¹⁸⁶ ile pazarın yüz yetmiş iki numarasında Reşat Çakır'ın kömür mağazası bulunuyordu¹⁸⁷. Tuz pazarındaki diğer esnaflar; keresteci Ahmet

¹⁷³ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁷⁴ *Kocatepe Gazetesi*, “Meşhur İstanbul Yorgancısı”, 1 Nisan 1944, S. 678, s. 2.

¹⁷⁵ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 12 Eylül 1942, S. 390, s. 2.

¹⁷⁶ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 2 Ağustos 1944, S. 756, s. 3.

¹⁷⁷ *Yeni Gazete*, “Müjde” 2 Mayıs 1940, S. 146, s. 2.

¹⁷⁸ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁷⁹ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Haziran 1944, S. 742, s. 2.

¹⁸⁰ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2.

¹⁸¹ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 22 Mayıs 1940, S. 166, s. 2.

¹⁸² *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 13 Mayıs 1939, S. 48, s. 2.

¹⁸³ *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 24 Haziran 1939, S. 60, s. 2.

¹⁸⁴ *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

¹⁸⁵ *Kocatepe Gazetesi*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 21 Şubat 1939, S. 63, s. 4.

¹⁸⁶ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁸⁷ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2; *Yeni Gazete*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 23 Ağustos 1940, S. 260, s. 2.

Malatyalı¹⁸⁸, doğramacı Rüstem Uzgören¹⁸⁹, kömürcü Mehmet Kolancı¹⁹⁰, bir de keresteci Arif Hasan ve Cemil Doğru idi¹⁹¹.

Daha çok sebze meyve alım satımının yapıldığı Meyvahoş'ta yedi numarada komisyoncu Mehmet Ali Köksal'ın ticarethanesi¹⁹², on üç numarada kabızimal Hayri Şenkart'ın yeri¹⁹³, yirmi numarada Nurettin Sarı'nın manavı¹⁹⁴ vardı. Ayrıca burada Ali Rıza Ünan'ın manav dükkânı¹⁹⁵, kareci olarak adlandırılan Mahmut Tarca'nın işletmesi¹⁹⁶ ve Ali Rıza Kararkol'un manav dükkânı¹⁹⁷ da yer almaktaydı.

Son olarak şehrin önemli ticaret merkezi olan Sıcaksular'da Hüseyin Öz'ün lokantası¹⁹⁸, Hilmi Çorapçı'nın çorapçı hanı¹⁹⁹, İnhisarlı Hanı, Alçık Kadınlar Hamamı²⁰⁰ ve bir adet de fotoğrafçı²⁰¹ yer alıyordu.

2.7. Diğer Caddeler

Eskişehir ticari hayatının yaşandığı ama yukarıda sayılan bölgeler kadar faal olmayan caddeler de yerel basında yer almıştı. Bunlar; Muttalip Caddesi, Savaş Caddesi, Tabakhane Caddesi, Reşadiye Caddesi, Bağlar Caddesi, İnönü Caddesi, Seyrek Caddesi, Taştekin Caddesi, Borsa Caddesi, Doktorlar Caddesi, İlbay Caddesi ve Hastane Caddesi idi.

Muttalip Caddesi otuz bir numarada yakıt işiyle meşgul Nazif Ata'nın ticarethanesi vardı²⁰². Kırkıncı hanede Ahmet Yoldaş'ın Deri dükkânı²⁰³, kırk beş numarada Veliyullah Aktüre'nin hanı ve kahvesi bulunuyordu²⁰⁴. Caddenin seksen birinci hanesinde Emin Akyıldız'ın demirci dükkânı²⁰⁵, doksan üçte İbrahim Alver'in

¹⁸⁸ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 6 Mayıs 1939, S. 46, s. 2.

¹⁸⁹ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1939, S. 77, s. 2.

¹⁹⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 2 Ağustos 1944, S. 756, s. 3.

¹⁹¹ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 16 Ağustos 1939, S. 75, s. 2.

¹⁹² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁹³ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 29 Temmuz 1939, S. 70, s. 2.

¹⁹⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

¹⁹⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

¹⁹⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

¹⁹⁷ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 16 Ağustos 1939, S. 75, s. 2.

¹⁹⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

¹⁹⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 12 Eylül 1942, S. 390, s. 2.

²⁰⁰ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Vakıflar Müdürlüğünden", 2 Ağustos 1939, S. 71, s. 2.

²⁰¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 14 Mart 1939, S. 69, s. 4.

²⁰² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Haziran 1944, S. 742, s. 2.

²⁰³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2.

²⁰⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²⁰⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

Müskirat dükkânı²⁰⁶, doksan dokuzda Süleyman Ergün'ün kahvesi²⁰⁷, yüz yirmi birde ise Cevdet Sanıyüksel'in bakkalı yer alıyordu²⁰⁸. Bunların dışında İlyas Özcan ve İbrahim Özcan'ın ekmek fırını da bu caddede idi²⁰⁹.

Savaş Caddesi'nin sekiz numarasında Yıldız Basımevi yer alıyordu²¹⁰. Basımevinin sırasında Atılğan Apartmanı'nda diş doktoru Nail Tuncay'ın özel muayenehanesi vardı²¹¹. On bir numarada Süleyman Saraydar ve Hasan Kahya'nın kereste dükkânı²¹², otuz numarada da Mustafa Konakçı'ya ait Şeker Hanı bulunuyordu²¹³. Yerel basına göre bu han, Savaş Caddesi'nde ve aynı zamanda İtfaiye binasının civarında idi. İtfaiye binasının karısında bir sebze halinin olduğu²¹⁴, yine aynı yerde Ali Kalvecioğlu'nun kereste dükkânının bulunduğu²¹⁵, yakınlarda da İsmail Dağitan'ın yün ticarethanesinin yer aldığı²¹⁶ yerel basında ifade edilmiştir. Bundan başka kırk altı numarada İsmail Dikbaş'ın bakkal dükkânı²¹⁷, kırk sekiz numarada da Bekir Dikbaş'ın mozaik ticarethanesi yer alıyordu²¹⁸. Tam olarak cadde sırası belirtilmeyen yerler de yerel basında geçmektedir. Doğan Oteli bu yıllarda Savaş Caddesi'nde idi²¹⁹. Faruk Şükrü Yersel'in kereste ve doğrama ticarethanesi de burada idi²²⁰.

Tabakhane Caddesi'nde ziraat aletlerinin imal ve tamirinin yapıldığı Kerim Atıl'a ait bir atölye bulunuyordu²²¹. Rıfat Demir'in tuhafiyeye ve hırdavat dükkânı,

²⁰⁶ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²⁰⁷ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²⁰⁸ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²⁰⁹ *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 6 Mayıs 1939, S. 46, s. 2.

²¹⁰ *Porsuk Gazetesi*, “Yıldız Basımevi” 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2; *Porsuk Gazetesi*, “Yıldız Basımevi” 31 Aralık 1945, S. 3, s. 2.

²¹¹ *Yeni Gazete*, “Diş Tabibi” 2 Mayıs 1940, S. 146, s. 2.

²¹² *Porsuk Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından” 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

²¹³ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²¹⁴ *Yeni Gazete*, “Sebze Hali”, 5 Ağustos 1939, S. 72, s. 1.

²¹⁵ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²¹⁶ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²¹⁷ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²¹⁸ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²¹⁹ *Porsuk Gazetesi*, “Doğan Oteli” 28 Aralık 1945, S. 1, s. 2; *Porsuk Gazetesi*, “Doğan Oteli” 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2; *Porsuk Gazetesi*, “Doğan Oteli” 31 Aralık 1945, S. 3, s. 2; *Türk'e Doğru Dergisi*, “Doğan oteli”, Mart 1945, S. 1, s. 20.

²²⁰ *Türk'e Doğru Dergisi*, “Faruk Şükrü Yersel”, Mart 1945, S. 1, s. 19; *Türk'e Doğru Dergisi*, “Faruk Şükrü Yersel”, Nisan 1945, S. 2, s. 19.

²²¹ *Yeşilyurt Dergisi*, “Değerli Çiftçi” 3 Mayıs 1944, S. 1, s. 8; *Yeşilyurt Dergisi*, “Kerim Atıl” 3 Haziran 1944, S. 2, s. 8; *Yeşilyurt Dergisi*, “Kerim Atıl” 10 Temmuz 1944, S. 3, s. 8.

Ahmet Demircioğlu'nun zirai ticarethanesi, Ömer Meşinci'nin debbağ yeri²²² ve Tevfik Kurtyılmaz'ın araba dükkânı²²³ bu caddede yer alıyordu.

Diğer caddelerden Reşadiye Caddesi'nde Mehmet Semiz'e ait yağ ticarethanesi bulunuyordu²²⁴. Bundan başka aynı caddenin Dinçer Sokağı'nda Cemil İğdirli'nin ayakkabı dükkânı vardı²²⁵. Bağlar Caddesi'nin elli sekizinci hanesinde Vehbi Beyazgül'ün berber dükkânı yer alıyordu²²⁶. Seksen altı numarada Durmuş Akaydın'ın kasap dükkânı vardı²²⁷. Bu caddeye bağlı Berdemir Sokak on yedi numarada dondurmacı bulunuyordu²²⁸. İnönü Caddesi'nin altıncı hanesinde İbrahim Dikmen'in terzisi bulunuyordu²²⁹. Seyrek Caddesi'nde otuz yedi numarada Salih Eşbulan'ın araba ve demir ticareti üzerine işletmesi yer alıyordu²³⁰. Bu caddede ayrıca Asım Baran'ın marangozhanesi de vardı²³¹. Taştekin Caddesi'nin otuz beş numarasında Cevdet Deku'nun tahıl ve bakliyat dükkânı²³², yüz yedi numarasında Celal Bayer'in aktarı²³³, Taştekin Caddesi'ne bağlı Tulan Sokak numara on ikide Ahmet Ekmekçioğlu'nun şeker dükkânı²³⁴ yer alıyordu. Borsa Caddesi'nde Cevdet Deku'nun tuğla ve kiremit dükkânı yer alıyordu²³⁵. Demirtaş Caddesi'nin yüz yirmi altıncı hanesinde Salih Göncü'nün kösele dükkânı vardı²³⁶. Aydemir Caddesi'nin on dört numarasında Al Yapar'ın odun ve kömür deposu bulunuyordu²³⁷. Savtekin Caddesi, aynı zamanda eski mezbaha olarak adlandırılan yer, Ömer Basmacı'nın plastik imalathanesi²³⁸ ve Hüseyin Özayan'ın araba imalathanesi²³⁹ yer alıyordu.

²²² *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 16 Ağustos 1939, S. 75, s. 2.

²²³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²²⁴ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

²²⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²²⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²²⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²²⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²²⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²³⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²³¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²³² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²³³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²³⁴ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²³⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²³⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²³⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²³⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²³⁹ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 6 Mayıs 1939, S. 46, s. 2.

Bugünkü Doktorlar Caddesi'ne tekabül eden Köprübaşı-İstasyon Caddesi'nin on üç numarasında Mehmet Fikri'ye ait bakkal ve tütün bayisi yer alıyordu²⁴⁰. Aynı caddede numara on dördte, yeni otobüs durağının arkasında Yenidoğan Kitabevi vardı²⁴¹. Bugün Yunus Emre Caddesi olarak bilinen İlbay Caddesi'nde Mahir Numan'ın keresteci dükkânı²⁴² ve Ömer Severler'in marangoz dükkânı²⁴³ yer alıyordu. Bugün Şair Fuzuli Caddesi olarak bilinen Hastane Caddesi'nin yirmi yedinci numarasında Reşat Sarıoğlu'nun ticarethanesi yer alıyordu²⁴⁴.

2.8. Eskişehir'in Mahalleleri

İhsaniye Mahallesi'nin Ferahiye Caddesi'nde dört numaralı hanede Mehmet Emin Haskök'ün hurda dükkânı bulunuyordu²⁴⁵. Aynı caddenin yirmi yedi numarasında Musa Girgin'in lületaşı ticarethanesi vardı²⁴⁶. Otuz iki numarada da Osman Özsoy'un hamamı yer alıyordu²⁴⁷. Bu hamam, civardaki Yeni Cami yakınlarında idi²⁴⁸. Aynı caminin karşısında Halil İbrahim Enez'in tuhafiyecisi²⁴⁹, hamamın karşısında da Mustafa Yalman'ın hırdavat ve tuhafiyecisi dükkânı yer alıyordu²⁵⁰. Ferahiye Caddesi sırasında kırk altı numarada Abdurrahman Molbay'ın araba imalat yeri vardı²⁵¹. İhsaniye Mahallesi'nin 2 Eylül Sokağı yirmi yedinci numarada İbrahim Erden'in bakkalı²⁵², Ertem sokak numara sekizde Cemil Önişik'in seyyar araba ticarethanesi²⁵³ bulunuyordu.

Hoşnudiye Mahallesi Erden Sokak numara yirmi yedide Mehmet Gülal'in tuhafiyecisi dükkânı²⁵⁴, Kevgin Sokak numara otuz birde Mürüvvet Deliorman'ın dikiş

²⁴⁰ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Ağustos 1942, S. 386, s. 4.

²⁴¹ *Türk'e Doğru Dergisi*, “Yenidoğan”, Mart 1945, S. 1, s. 4; *Türk'e Doğru Dergisi*, “Yenidoğan Kitabevi”, Nisan 1945, S. 2, s. 19.

²⁴² *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²⁴³ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

²⁴⁴ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²⁴⁵ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²⁴⁶ *Türk'e Doğru Dergisi*, “Sepetçili”, Mart 1945, S. 1, s. 20; *Türk'e Doğru Dergisi*, “Sepetçili”, Nisan 1945, S. 2, s. 20.

²⁴⁷ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi”, 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁴⁸ *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 19 Nisan 1939, S. 41, s. 2.

²⁴⁹ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2.

²⁵⁰ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²⁵¹ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi”, 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁵² *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi”, 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁵³ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²⁵⁴ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi”, 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

evi²⁵⁵, Tetik Sokak yedi numarada İsa Tuğ'un araba dükkânı²⁵⁶, Dilek Sokak numara yirmi beşte İbrahim Önal'ın ticarethanesi²⁵⁷ ve Şipal Sokak numara on yedide marangoz²⁵⁸ bulunuyordu.

Arifiye Mahallesi'nde bulunan Adliye'nin karşı sırasında Mestan Baysal'ın manav dükkânı²⁵⁹, aynı sırada Ramazan Fırıncılar'ın kahvehanesi²⁶⁰ yer alıyordu. Arifiye Mahallesi'nin Beynan Sokağı'nda Mehmet Erdemir'in inşaat ticarethanesi²⁶¹, Kontak Sokak'ta Mehmet Emin Aydoğan'ın hayvan ticarethanesi²⁶², Yunak Caddesi'nde radyo tamir dükkânı²⁶³ bulunuyordu. Aynı mahallede Arif Ünler'in lületaş ticarethanesi²⁶⁴ ve Şaban Sandal'ın arabacı dükkânı²⁶⁵ da yer alıyordu.

Diğer mahallelerden Yeni Mahalle Cumhuriyet Caddesi'nde Mustafa Torun'un debbağ hanesi²⁶⁶, 4. Dere Sokak'a da Ethem Güzel'in kuyumcu dükkânı²⁶⁷ vardı. Kızıltoprak Mahallesi Buket Sokak'ta Mevlüt Tezulaş'ın ticarethanesi²⁶⁸ ile Yıldız Sokak'ta Lami Elhan'ın bakkalı²⁶⁹ bulunuyordu. Odunpazarı'nda Ali Şekerci'nin bakkal ve şekerçi dükkânı²⁷⁰, Odunpazarı'nın Yıldırım Caddesi'nde Emin Koç'un bakkal ve sebzeçi dükkânı²⁷¹ yer almaktaydı. Şarkıye Mahallesi'nde Ethem Şekersoy'un şekerçi dükkânı yer alıyordu²⁷². Akcami Mahallesi'nin Demir Sokağında Aziz Zeytinoglu'nun lületaş dükkânı²⁷³, aynı mahallede Akif Onat'ın ticarethanesi²⁷⁴ bulunuyordu. Paşa Mahallesi Öztürk Sokak'ta Hüseyin Yazıcıoğlu'nun ticarethanesi²⁷⁵, Çorak Sokak'ta Ahmet İkizoğlu'nun yakıt

²⁵⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Dikişevi", 19 Ağustos 1941, S. 280, s. 2.

²⁵⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 1 Aralık 1944, S. 806, s. 2.

²⁵⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²⁵⁸ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²⁵⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁶⁰ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

²⁶¹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁶² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²⁶³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²⁶⁴ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 6 Mayıs 1939, S. 46, s. 2.

²⁶⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²⁶⁶ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁶⁷ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁶⁸ *Porsuk Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

²⁶⁹ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²⁷⁰ *Yeni Gazete*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 20 Temmuz 1940, S. 226, s. 2.

²⁷¹ *Porsuk Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından" 29 Aralık 1945, S. 2, s. 2.

²⁷² *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁷³ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Umum Esnaf Cemiyeti Düzenlemesi", 8 Temmuz 1939, S. 103, s. 3.

²⁷⁴ *Yeni Gazete*, "Ticaret ve Sanayi Odasından", 24 Mayıs 1939, S. 51, s. 2.

²⁷⁵ *Kocatepe Gazetesi*, "Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından", 10 Nisan 1943, S. 449, s. 2.

dükkânı²⁷⁶, aynı mahallede bir de ekmekçi dükkânı²⁷⁷ yer alıyordu. Cunudiye Mahallesi Demiryolu Sokağı'nda Şevki Öztunalı'nın soba ve teneke satan dükkânı²⁷⁸, Emrik Sokağı'nda Hasip Erökten'in bakkal dükkânı²⁷⁹ vardı. Garipler Mezarlığı yakınlarında Şepel Sokak'ta Ahmet Ünler'in bakkalı²⁸⁰ ile Behlül Testenel'in deri dükkânı²⁸¹ yer almaktaydı.

Işıklar Mahallesi'nde Şahin Sokağı'nda İbrahim Seyrek'in yoğurt dükkânı vardı²⁸². Aynı mahallenin Gelir Sokağı'nda Mustafa Yılmaz'ın elbise dükkânı yer alıyordu²⁸³. Güllük Mahallesi'nin Alpazat Sokağı'nda Hüseyin Tat'ın bakkalı bulunuyordu²⁸⁴. Ömerağa Mahallesi Yardım Sokak'ta Mehmet Şenduran'ın bakkalı yer alıyordu²⁸⁵. Alanönü Mahallesi'nde Uşakçı Sokak numara yirmi üçte Hüsnü Özkeçeci'nin ticarethanesi yer alıyordu²⁸⁶. Akçağlan Mahallesi'nin Kızıt Caddesi'nde Ali Sırören'in bakkalı vardı²⁸⁷. İstiklal Mahallesi Cücü Sokak'ta Osman Örencik'in Bozüyük hanı bulunuyordu²⁸⁸. Hayriye Mahallesi Ulutaş Sokak'ta ve Çankaya Sokak'ta Ahmet Turkan'ın iki bakkal dükkânı vardı²⁸⁹. Orta Mahallesi'nde Ali Bayraktar'ın Şimendifer Fabrikası vardı²⁹⁰.

Bunların yanında Eskişehir Safa Otel'i'nin altında bir kahvehane, Mavi Tuna adında bir lokanta ve bir birahane bulunuyordu²⁹¹. Park Sineması'nın bahçesinde Ethem Gazoz'un imalathanesi vardı²⁹². Bugünkü Şair Fuzuli Caddesi'nde bulunan Memleket Hastanesi karşısında gazoz deposu yer almaktaydı. Bu depo Mart 1940 yılında şehirdeki sel felaketinde ciddi anlamda hasar almıştı²⁹³. O dönemde

²⁷⁶ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 30 Haziran 1944, S. 742, s. 2.

²⁷⁷ *Yeni Gazete*, “Tapu Muhafızlığından” 9 Mayıs 1940, S. 153, s. 2.

²⁷⁸ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 1 Aralık 1944, S. 806, s. 2.

²⁷⁹ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Aralık 1944, S. 814, s. 2.

²⁸⁰ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²⁸¹ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 2 Ağustos 1944, S. 756, s. 3.

²⁸² *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 17 Nisan 1943, S. 451, s. 1.

²⁸³ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²⁸⁴ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 10 Temmuz 1944, S. 746, s. 2.

²⁸⁵ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 27 Temmuz 1944, S. 755, s. 3.

²⁸⁶ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 11 Ağustos 1944, S. 760, s. 3.

²⁸⁷ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 1 Aralık 1944, S. 806, s. 2.

²⁸⁸ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 1 Aralık 1944, S. 806, s. 2.

²⁸⁹ *Kocatepe Gazetesi*, “Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odasından”, 23 Ağustos 1944, S. 765, s. 3.

²⁹⁰ *Yeni Gazete*, “Vilayet Meclisi Umumisi”, 19 Nisan 1939, S. 41, s. 2.

²⁹¹ *Yeni Gazete*, “Bir Kahve kapatıldı”, 17 Şubat 1940, S. 90, s. 2; *Kocatepe Gazetesi*, “Mavi Tuna”, 5 Ağustos 1941, S. 276, s. 2.

²⁹² *Yeni Gazete*, “Şehrimizi su bastı”, 9 Mart 1940, S. 93, s. 1.

²⁹³ *Yeni Gazete*, “Şehrimizi su bastı”, 9 Mart 1940, S. 93, s. 1.

gazetelerde sıklıkla reklam veren Şentürk Tiyatrosu, Postane'nin karşısında idi²⁹⁴. Yeni Otel, Porsuk Bulvarı'nda yer alıyordu²⁹⁵. Ek olarak yerel basında sıklıkla ismi geçenler; Ahenk Müzik, Palas Otel, Şifa Eczanesi, Eskişehir Eczanesi, Sıhhat Eczanesi, Kanzuk Eczanesi, Kanaat Mağazası, Asri Sinema ve Hamdi Gamgam'ın un fabrikası idi²⁹⁶.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz koşulları tüm Türkiye'de olduğu gibi Eskişehir'de de yaşanmıştı. Buğday, şeker gibi bazı temel gıda maddelerinin bulunmayışı, elektrik ve yakıt sorunları, su sorunu, salgın hastalıklar, genel pahalılık, karaborsa gibi birçok olumsuz etken Eskişehir'deki ticarethaneleri olumsuz etkilemişti. Bütün bunlara rağmen Eskişehir esnafı ayakta kalabilmeyi başarmış ve kent merkezinde ticari faaliyetlerine devam etmişlerdir. 1939-1945 yılları arası yerel basının bize aktardığı ticarethanelerin yerleri ile Cumhuriyet döneminin ilk yıllarındaki Eskişehir'in kent merkezini gösterir haritalar kıyaslandığında; Eskişehir'in Hayriye, Cunudiye, Işıklar ve İhsaniye gibi kuzey mahalleleri ile Akcami, Paşa, Şarkıye gibi güney mahalleleri ticari faaliyet açısından oldukça geri kalmış durumdadır. Buna karşın bu iki bölgeyi birleştiren Arifiye ve Deliklitaş mahalleleri, bu dönemde Eskişehir'deki ticari hayatın en yoğun olduğu iki mahalle olmuştur.

Bu süreçte yerel basına yansıdığı kadarıyla ticari hayat en çok Köprübaşı Caddesi'nde ve şehir merkezindeki çarşı caddelerde faaldir. Bu çarşılar; Hamamyolu, Tahıl Pazarı, Tuz Pazarı, Kuyumcular Çarşısı, Manifaturacılar Çarşısı, Kunduracılar

²⁹⁴ *Yeni Gazete*, “Şentürk Tiyatrosu”, 9 Mart 1940, S. 93, s. 4; *Yeni Gazete*, “Şentürk Tiyatrosu”, 12 Mart 1940, S. 95, s. 2; *Yeni Gazete*, “Şentürk Tiyatrosu”, 13 Mart 1940, S. 96, s. 2; *Yeni Gazete*, “Şentürk Tiyatrosu”, 14 Mart 1940, S. 97, s. 2; *Yeni Gazete*, “Şentürk Sineması Açıldı” 5 Mayıs 1940, S. 149, s. 2.

²⁹⁵ *Türk'e Doğru Dergisi*, “Yeni Otel”, Mart 1945, S. 1, s. 20; *Türk'e Doğru Dergisi*, “Yeni Otel”, Nisan 1945, S. 2, s. 20.

²⁹⁶ *Yeni Gazete*, “Musiki Sevenlere”, 19 Nisan 1939, S. 41, s. 2; *Yeni Gazete*, “Mesut Bir Evlenme”, 26 Nisan 1939, S. 43, s. 2; *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 17 Mayıs 1939, S. 49, s. 2; *Yeni Gazete*, “Önümüzdeki Pazar Günü”, 3 Mayıs 1939, S. 45, s. 2; *Yeni Gazete*, “Önümüzdeki Pazar Günü”, 10 Mayıs 1939, S. 47, s. 2; *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 29 Temmuz 1939, S. 70, s. 2; *Yeni Gazete*, “Eskişehir Sporun Müsameresi”, 5 Ağustos 1939, S. 72, s. 1; *Yeni Gazete*, “Ticaret ve Sanayi Odasından”, 23 Ağustos 1939, S. 77, s. 2; *Yeni Gazete*, “Şeker Hastalığına Müptela Olanlara Müjde”, 24 Mart 1940, S. 107, s. 1.

Çarşısı, Sıcaksular, Taşbaşı, Demirciler Caddesi, Mısır Çarşısı ve Banka Caddesi sırası idi. Bunları Sakarya Caddesi, İstasyon Caddesi ve Sivrihisar Caddesi takip ediyordu. Atatürk Lisesi civarındaki Odunpazarı mahallelerinde ticari hayat mevcut olsa da yerel basında çok seyrek bir şekilde haber alınabilmiştir. İhsaniye ve civar mahallelerde Paşa ve Şarkıye mahallelerine oranla ticarethanelerden daha sıklıkla bahsediliyordu. Ancak yine de merkez çarşılar kadar isimleri zikredilmemiştir.

Kaynakça

Bozkır Dergisi

Cumhuriyetin 15. Yılında Türkiye, C. 3, Yayına Haz. İzzet Öztoprak vd., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2014.

Ertin Gaye, *Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1994, s. 30.

Kocatepe Gazetesi

Porsuk Gazetesi

Türk'e Doğru Dergisi

Yeni Gazete

Yeşilyurt Dergisi